

## 1937 VILÁGGAZDASÁGI MÉRLEGE

Az elmúlt év világgazdasági mérlege nem ad okot optimista jóslásokra. Azok, akik az első hónapok kedvező tüneteit túlbecsülve vérmes reményeket tápláltak, ma már kénytelenek lemondani az ábrándokról. Társadalmi rendünk alapvető ellentmondását, a termelés és a fogyasztás közötti ellentétet, a „legkedvezőbb kilátások“ dacára sem lehetett megszüntetni. Az elmúlt év gazdasági fejlődése is csak hozzájárult, mint az előző években, ennek az alapvető ellentmondásnak a kiélezéséhez. Ezt mutatják az idén nyilvánosságra hozott statisztikák.

Társadalmi rendünk legfőbb jellemvonása, hogy óriási mértékben termel, viszont a termékek nagy mennyiségét a rendszer nem képes a fogyasztókig eljuttatni. Útjában áll ennek az a körülmény, hogy a tulajdonképeni fogyasztók keresete soha sem akkora, hogy az összes termelt javakat megvásárolhatnák. Egész termelésünk ennél a nehézségnél akad meg.

A huszadik század elején már észlelhetők voltak ennek az alapvető ellentmondásnak a hatásai. Az 1907—8 évi válságban ezért a vas termelését 38%-kal, az acél termelését 40%-kal kellett csökkenteni. A világháború, amelytől pedig ennek az alapvető ellentmondásnak a megoldását várták, mégjobban kiélezte a helyzetet: az 1920—21-es válság idején a vas termelését már 54%-kal, az acél termelését pedig 53%-kal kellett lenyomni. Az 1929—33 évi nagy világválságban a vas termelése 79.4%-kal, az acél 76.3%-kal esett vissza. Mindezt csak példának hozzuk fel, de ugyanakkor megjegyezzük, hogy a termelés más iparágakban is sokszor hasonló, vagy még nagyobb mértékben csökken, mert a széles tömegek, a tulajdonképeni fogyasztók, nem rendelkeznek szükséges pénzeszközökkel, hogy a modern technika vívmányait élvezhessék.

A legutóbbi nagy világválság után 1934 óta bizonyos javuló tendenciát látunk. A négy évi pangás némileg kimerítette a készleteket, úgy hogy a nagytőke ismét nagyobbarányu termelésbe foghatott. Csakhogy a válság alatt az előállítási költségek csökkentése végett gépesített termelés hamarosan betömte a mutatkozó szükségleteket. Ezen már a háborús készülődés és az abesszin-, spanyol- és kínai háboru által növelt szükségletek sem segítettek.

1937 volt a világrkizist követő 2—3 év gazdasági feljavulásának a fordulópontja. Az év második felében a válság félreismerhetetlen jelei ismét feltűntek.

A válság jeleit általában az ipari termelés, a világkereskedelem, a valuta-piac, az értékpapír-árfolyamok és a munkanélküliség alakulásából lehet megállapítani.

1937 első felében még tartott az ideiglenes konjunktura. Sőt a háborus készülődések és a tényleges háborúk miatt a termelés a legjobb hónapokban Németországban 24, Japánban 73, Dániában 38, Svédországban pedig 54 százalékkal emelkedett. Igaz, hogy ugyanakkor az Egyesült Államokban (amelyek a tőke és gazdaság 40%-át jelentik) a termelés 26%-kal esett, s hogy Belgiumban és Francia-

országban szintén visszaesés volt tapasztalható. Az első hónapok kedvező hangulata azonban hamarosan elült. A világszerte árák kedvezőtlen alakulása és az egymást követő árzuhanások rosszat sejtettek.

Az áresések a kínálat-kereslettel kapcsolatosak, egyrészt tehát fokozott kínálatot (tehát túltermelést) másrészt csökkenő érdeklődést jelentenek. Az árzuhanások áprilisban kezdődtek és az év végéig sem szűntek meg. Chikagóban a buza az év legjobb hónapjához viszonyítva 35%-kal, a kukorica pedig 67%-kal, a gyapot Liverpoolban 40%-kal, a gyapjú Londonban 20%-kal esett. A réz, ón, kaucsuk, kakao stb. nagykereskedelmi áresése kb. szintén 40% volt, bár ezek a cikkek kartellek kezén vannak. Az áresések nyilvánvalóvá teszik a túltermelést.

Az ipari és mezőgazdasági cikkek áresése megiazította a részvényárfolyamok szilárdságát is. Az ipari részvények a tíz legnagyobb tőkés államban, az elért legmagasabb árfolyamhoz viszonyítva átlag 21·5%-kal estek. A részvényesek belátták, hogy részvényeikből már nem remélhetik a régi osztalékot, siettek tehát a részvényeket eladni. Ez okozta az áresést. Jellemző, hogy a válság tavaly is Amerikában mutatkozott legelőbb, még pedig a fogyasztási cikkek termelésében. Ez áprilisban volt, — szeptemberben a válság magával ragadta már a fogyasztási cikkek előállításának eszközeinek termelését is. Ebben a szakmában a termelés 4 hónap alatt 44%-kal esett vissza. Angliát egyelőre csak a nagyméretű fegyverkezés miatt nem éri hasonló sors, mivel a termelés igen jelentékeny része fegyvergyártásra tért át.

A fasiszta államok termelése ugyancsak a háborús konjunktúra miatt nem mutat nagyobb visszaesést. A gazdálkodás ezekben az államokban tipikus háborús gazdálkodás jellemvonásait veszi fel, amennyiben mindenütt a katonai célokat szolgáló és a háború szempontjából fontos termelési ágakat részesítik előnyben, míg a polgári lakosság igényeit és fogyasztását „egy tál leves“-propagandán kívül, még alacsonyabb munkabérekkel is csökkentik.

A válság további biztos jele a világ külkereskedelmének nagy visszaesése. Itt is 1937 fordulóév volt. A második negyedévben érte el a világkereskedelem 1929 óta először azt a forgalmat, amilyen a válság előtt volt, — a harmadik negyedévben azonban ismét csökkent és ez a csökkenés az év végéig állandó volt, sőt 1938-ra is ártterjedt. Mivel pedig az önellátási törekvések mind erősebbekké válnak, további visszaesés várható.

Amerika túltermelése erősen befolyásolja a világszerte. Ez különösen Anglia és az északeurópai államok iparát érinti, az amerikai konkurrencia itt is az árák lenyomásához és a termelés csökkentéséhez, illetve a munkélküliséghez fog vezetni. A skandináv államokban a fa- és cellulóze-rendelések máris erősen csökkentek.

A munkanélküliség 1937-ben erősen növekedett. Az Egyesült Államokban 3 millióval, Németországban (csak decemberben) félmillióval szaporodott a munkanélküliek száma. A többi államokban is növekedett a munkanélküliség még ha nem számítjuk is azokat

a százezreket akik időközben hadbavonultak és a harctérre kerültek. Közben a drágaság növekedett, a munkabéreket pedig sztrájkokkal sem lehetett olyan arányban emelni, amelyet a létfenntartás költségeinek emelkedése tesz szükségessé.

Egészbenvéve a kapitalizmus 1937-ben sem heverte ki a nagy világválságot. Az 1934—1937-es gazdasági konjunktura a háborús készülődések eredménye volt. Most ez a periódus is múló félben van.

Az 1938-as év az előbbi esztendőktől: fokozott gazdasági bizonytalanságot, tőzsdei pánikok sorozatát és háborús feszültséget kapott örökségül.

Hajdú Vilmos

## TAVASZI TÁJKÉP

Iromba léptekkel közeleg a tavasz. Ködsapkában még, de szemeiben már a tüzes nap cseppjeivel; felhőt és bánatot oszlat, kiderül az ég, szunnyadó ligetek szívei repesnek. Rügyek ringanak az ágon, feslenek és feleselnek kósza szél cibáló kedvével. Téli gúnyánkat szögre akasztjuk, mint valami avult világnézetet, vagy őseinknek rozsdás kardját. Hars és nyers a tavasz; halk és előkelő a tél, mint balkónos szalón barna alkonyon. A tavasz pedig virágos és virgácsos; nevető, virgonc népi öröm, valóságos népfronti egyesülése csintalan, csábos, szelekótya, süldő-lányosan ficáncoló fuvalmagnak. Kürtjeleket hallat és messziről küldi fényeit a tavasz. Már érezni a hűs szélben a tavaszi tilinkó hangját, zsendülő levélnek bolyhosságát. Ez a legyintő szellő a tavasz léghajóján hintázó zefir, zengő napsugár, arany nyilzápor, ami üzen a távolból, mint színes anzix-kártya boldog partokról. Vidul a határ és lengeti kendőjét messzi kertek sövénye, jó volna most engedelmes kézzel kertjeinket művelni, amit még Rousseau javasolt a kertek között bolygó embereknek. Hiába a jó tanács! A kertek elúsztak és az ember, kezeiben a nyeső ollóval, messze vándorolt a kertek tövétől. Különös ízeket morzsolnak a tavaszi szájak, március még tartogatja a februári havasok hideg kékjét, de nyelvén már érezni, mint oszló mandulát, a május melegét.

Gyönyörű dialektikája a vén Időnek! Ellentétek randevuja ez a tavaszi nap, nagy elválások és nagy találkozások órái. Mint amikor forradalom lobban ki az embersűrűből és legott csírázni kezd az ellenforradalom szurokja, vagy mint amikor belső kór rágja a zsigereket és ellenmérget lövell ki magából a megtámadott egészség, úgy küzd a dialektika törvényei szerint, ellentétes csúcsok között és egyidejűleg, két irányból összefutó erők gyanánt, a tél hava és a nyár szikrája a tavaszi, márciusi hónapban. Kiteregeti színeit most a tavasz, mint szétnyitható meséskönyv lapjait a gyermek, elhinti hormonjait a nap égre, földre, fűre, fára. Tavaszi tündérkert ittasul zenélő tavaszi körmenet borától. Fénymezők gyúlnak ki a falakon és függnek a levegőben, mint a fakir varázskötele, melyen akár az égig kúszhat, ha kedve tartja.

Ó, márciusi barna sör, puha sóskifli, ó, nyári vendéglők hívogató zöldje, ó, lankák pázsítja, tavak tükre és rámája: nádas, tó fölé suhanó naplemente bágyadt színek harmoniája, ó, csend, messze-messze erdők méla éjjele tavaszban és nyárban, zsinatozó verebek parki platánok koronáján, nárdus, ámbra,